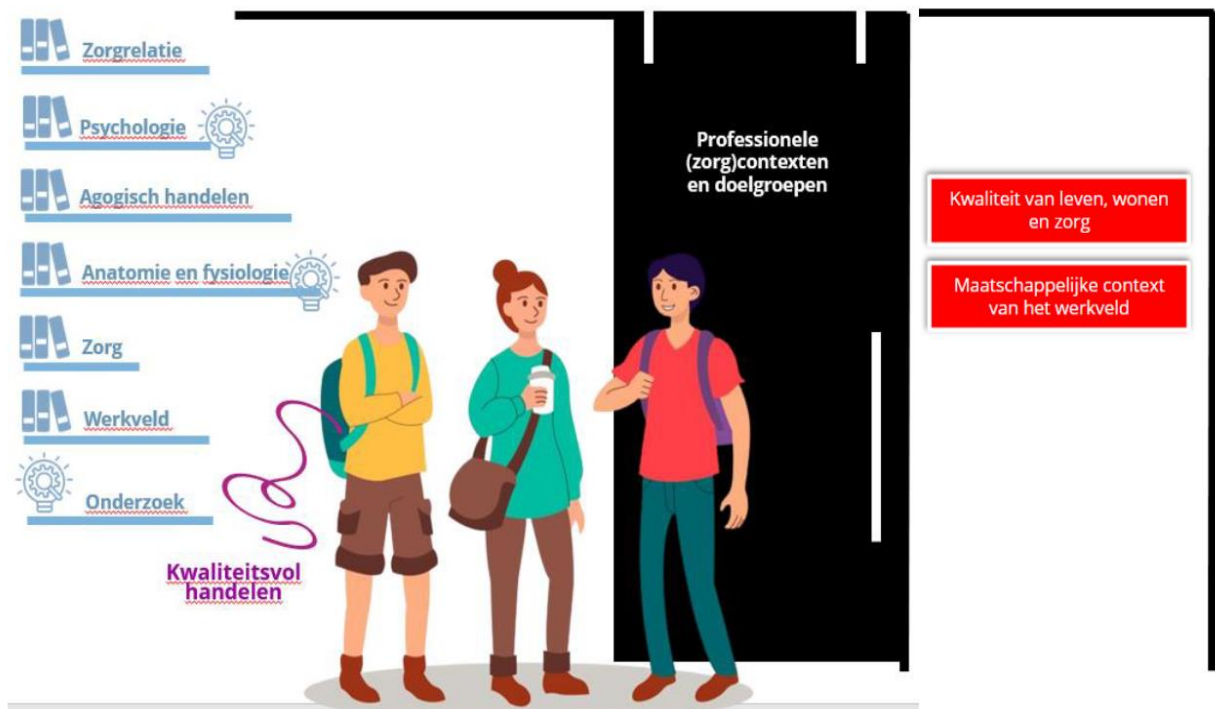

Vademecum leerplan

Gezondheidszorg

3de graad D/A-finaliteit

Inhoudsopgave

1 Het leerplan Gezondheidszorg met bijhorende krachtlijnen

1.1 Als persoon in verbondenheid met anderen aan de diverse samenleving participeren

Samenleven, samenwerken en zorg verlenen in een wereld die gekenmerkt wordt door diversiteit biedt opportuniteiten. Het zelf behoren tot verschillende groepen en het zorg dragen voor anderen binnen een professionele context daagt leerlingen op vele vlakken uit. Vanuit de wegwijzers generositeit en gastvrijheid leren leerlingen respectvol in relatie gaan, communiceren, samenwerken met anderen, zorg dragen voor (en het begeleiden van) anderen met aandacht voor de identiteit, integriteit en kwetsbaarheid van zichzelf en de ander.

1.2 Verzorgen en begeleiden van kinderen en volwassenen

Vanuit een holistische mensvisie en integrale benadering leren leerlingen met oog voor wetenschappelijke evidentie zorg dragen voor de gezondheidstoestand van volwassenen en gezinnen met kinderen en hen ondersteunen bij taken van het dagelijks leven. In functie van zorg verlenen of als voorbereiding op verder studeren ontwikkelen leerlingen een wetenschappelijk-theoretische basis m.b.t. gezondheidsbevordering en zorgkunde, psychologie, wetgeving, ethiek en deontologie, fysiologie en anatomie. Bij het zorg dragen voor de ander en uitvoeren van zorgtechnische handelingen leren ze de zorg afstemmen op de situatie én de specifieke noden van anderen. Een bijzondere aandacht gaat naar specifieke doelgroepen zoals zieke personen, mensen met dementie, mensen met een psychische of sociale kwetsbaarheid ...

1.3 Reflecteren over thema's en ontwikkelingen in de samenleving

Vanuit het geloof in een duurzame en rechtvaardige wereld en de kracht van de hoop leren leerlingen reflecteren over sociale en maatschappelijke thema's met betrekking tot (gezondheids-)zorg.

2 Beroepskwalificaties gekoppeld aan deze richting

BK Verzorgende

BK Zorgkundige

Deel 1 Kwaliteitsvol handelen

LPD 1 De leerlingen handelen belevingsgericht vanuit een holistische, dynamische en emancipatorische mensvisie met aandacht voor het opbouwen van een professionele zorgrelatie.

Beginsituatie

Leerlingen leerden belevingsgericht handelen binnen een schoolcontext met aandacht voor authenticiteit en integriteit, welbevinden, betrokkenheid en diversiteit. Ze kennen het belang en betekenis van een holistische, dynamische en emancipatorische mensvisie.

Toelichting

Holistisch betekent dat de mens een samenspel/geheel is van fysieke (lichamelijk), psychische (geestelijk), sociale (in relatie met anderen) en existentiële (spiritueel, waarom leef ik?) elementen die elkaar steeds beïnvloeden. Ieder mens is uniek en heeft eigen behoeften en wensen die bovendien in de tijd kunnen variëren.

Welbevinden en gezondheid verhogen als de elementen in evenwicht zijn. Verandert er één element, dan heeft dat zijn invloed op de andere elementen en kan het evenwicht verstoord zijn en dus het welbevinden en gezondheid verlaagd zijn.

Emancipatorisch betekent dat de mens de kans krijgt en neemt om eigen keuzes te maken (recht op inspraak) naargelang zijn mogelijkheden. In de gelijkwaardige zorgrelatie is het respecteren van de zelfredzaamheid, zelfstandigheid en de empowerment een belangrijk uitgangspunt.

Dynamisch betekent dat de mens steeds kan groeien/ bijsturen, nooit helemaal 'af' is, in voortdurende wisselwerking met zijn omgeving. De unieke mens staat in voortdurende wisselwerking met zijn omgeving. Beide beïnvloeden elkaar. Deze wisselwerking is complex, dynamisch.

De professionele zorgrelatie: mens ben je samen met anderen. Je kan niet niet communiceren en staat steeds in relatie tot anderen. Ook als je zorg verleent ga je een relatie met de ander aan: 'geen prestatie zonder relatie'. Binnen zorgverlening is de gelijkwaardige en wederkerige zorgrelatie het uitgangspunt van de zorg. (theoretische onderbouwing in LPD 14)

Het belevingsgericht handelen: leerlingen leren vanuit een empathische basishouding belevingsgericht handelen en samenwerken met cliënten en hun sociaal netwerk. Met behulp van casussen en reflectieopdrachten kan je leerlingen in functie van het verlenen van een persoonsgerichte basiszorg (LPD 33) aandacht leren hebben voor

- de individuele fysieke en socio-emotionele behoeften, noden en gewoonten van elke cliënt (LPD 1);
- de noden en behoeften van het sociaal netwerk van de cliënt;
- het afstemmen van de zorg op de totale persoon;
- het bevorderen van zelfredzaamheid, zelfstandigheid en empowerment (LPD 5)

- het sensitief zijn voor diversiteit (met aandacht voor diverse sociale, etnische, religieuze of filosofische achtergrond, gender, seksuele geaardheid, ...)

[Link van deze mensvisie met gezondheidszorg \(Zie LPD 29\)](#)

Binnen de gezondheidszorg is het belangrijk naar de totale mens en zijn omgeving (sociaal netwerk) te kijken. De gezondheidspatronen van Gordon zijn een classificatie om doelbewust gegevens over de totale en unieke cliënt te verzamelen.

Bij het opstarten van een zorgproces is het een valkuil om enkel te kijken naar het zorgprobleem of deficit. Voor om het even welke vorm van zorgverlening moet men zicht krijgen op de totale mens en zijn omgeving en nagaan welke invloed de zorgvraag heeft voor het menselijk functioneren. Dit menselijk functioneren kan men in kaart brengen door de ICF (International Classification of Functioning, Disability and Health.)

De ICF is een begrippenkader waarmee het mogelijk is het functioneren van de mens en de eventuele problemen die mensen daarbij ervaren, te beschrijven. Ook de factoren die op dat functioneren van invloed zijn, worden vastgelegd.

Vanuit het perspectief van gelijkwaardige en wederkerige zorgrelatie werkt men bij het uitvoeren van zorgtaken samen met de cliënt en zijn omgeving bij het bepalen van zorgprioriteiten, planning enz..

[Pedagogisch didactische tips](#)

- Dit leerplandoel situeert zich op het beheersingsniveau toepassen. De bedoeling is dat het doel eerst inhoudelijk aangebracht wordt (LPD 14 en 29) maar de focus ligt hier op het effectief belevingsgericht handelen. Het is belangrijk dit doel dan ook op toepassingsniveau te realiseren en te evalueren aan de hand van duidelijke evaluatiecriteria.
- In de klas kan je aan deze doelstelling werken via concrete situatieschetsen of casussen waarbij leerlingen leren om belevingsgericht te handelen bij verschillende doelgroepen/contexten.
- Belangrijk is dat leerlingen bij elke opdracht, handeling of zorg, deze afstemmen op de unieke en totale persoon en zijn sociaal netwerk vanuit een gelijkwaardige zorgrelatie.
- Tijdens de stage leren de leerlingen dat het belevingsgerichte zorg het fundament is voor persoonsgerichte zorg.

[Mogelijke vormen van integratie](#)

- Je kan dit doel theoretisch onderbouwen vanuit LPD 14 (de professionele zorgrelatie) en LPD 20 (professioneel agogisch handelen) en LPD 29 (visie op kwaliteit van leven, wonen en zorgen).
- Je kan dit leerplandoel aanbieden in samenhang met reflecteren (LPD 13).
- Via casussen en observatieopdrachten (LPD 3) kan je met leerlingen werken rond belevingsgericht handelen in een professionele zorgrelatie. Via stage leren leerlingen dat dit het fundament vormt voor persoonsgerichte zorg.

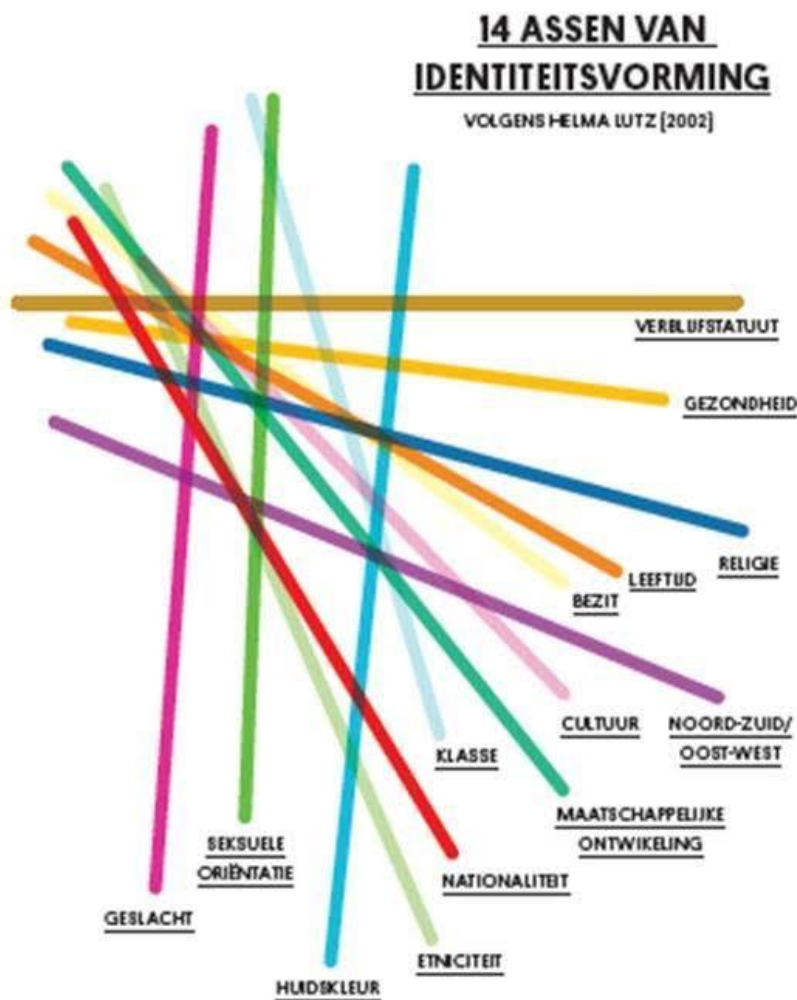

[Aanbevolen websites](#)

- Persoonsgerichte zorg
[Nieuwsberichten over persoonsgerichte zorg | Kennisplein Zorg voor Beter](#)
- Het ICF-schema

[ICF: International Classification of Functioning, Disability and Health | WHO Collaborating Centre voor de Familie van Internationale Classificaties \(FIC\) in Nederland \(whofic.nl\)](#)

- Cultuursensitieve zorg
<https://www.kenniscentrumwvz.be/cultuursensitieve-zorg>
<https://www.tegek.be/psychische-problemen/iemand-helpen/cultuursensitieve-zorg>
<https://www.vivosocialprofit.org/bijleren-over-cultuursensitieve-zorg?>
<https://www.vilans.nl/kennis/kleurrijke-zorgverleners>
Ziedet?' : e-learningplatform over culturele diversiteit in de zorg- en welzijnssector
- Diversiteit: kruispuntdenken
<https://www.schooluitdekast.be/vormingvrijwilligers/informatie/de-theorie-kruispuntdenken>
https://api.katholiekonderwijs.vlaanderen/content/cc690d6c-8ebb-4f9c-8ddf-636965d54805/attachments/VADLER_004_Fiche_diversiteit.pdf

LPD2 De leerlingen handelen kwaliteitsbewust volgens de visie, protocollen en procedures.

Leerlingen leerden richtlijnen en procedures kennen en toepassen binnen de schoolcontext of eigen leefomgeving.

De visie of missie van een zorginstelling is een concretisering van een visie op zorg en/of kwaliteitsbewust wonen en leven naar een concrete visie op zorg. Je kan leerlingen kritisch laten reflecteren over de visie van de stageplaats: is de visie herkenbaar in de dagelijkse werking, is deze visie doorleefd en gedragen door alle medewerkers. Je laat hen op zoek gaan naar elementen binnen de organisatie die de visie concretiseren in de zorg voor de cliënt en zijn omgeving. Je kan hen aan de hand van kwaliteitscriteria laten reflecteren (LPD 13) over de eigen zorgverlening in relatie tot de kwaliteitscultuur van de organisatie.

Je leert leerlingen waarom protocollen en procedures in de (gezondheids-)zorg belangrijk en evidence-based onderbouwd zijn. Leerlingen leren dat de terminologie kan variëren naargelang de zorgcontext. Je kan leerlingen verschillen en gelijkenissen tussen procedures en protocollen binnen verschillende professionele zorgcontexten op het spoor laten komen (bv. residentiële zorg versus thuiscontext), met aandacht voor de diversiteit in terminologie die wordt gehanteerd.

Als extra kan je aandacht hebben voor het levenslang leven en het bestaan van beroepsorganisaties.

- Het beheersingsniveau van dit leerplandoel is **toepassen**. Je realiseert en evalueert dit doel dan ook op toepassingsniveau.
- Je kan leerlingen op school of op stage laten opzoeken of bevragen welke de voorgeschreven procedures zijn m.b.t. een concreet thema zijn, bv. veiligheid en procedures rond evacuatie.
- Je kan hen laten stilstaan bij de visie van de organisatie en vragen hoe ze die visie in de praktijk/op stage realiseren.
- In functie van stage kan je aandacht besteden aan een risicoanalyse of werkpostfiche van de stageplaats.
- De kwaliteitswerking van instellingen en organisaties wordt vaak samengebracht in het kwaliteitshandboek. Je kan met behulp van een kwaliteitshandboek werken rond de kwaliteit in de zorg. Het biedt kansen om leerlingen vertrouwd te maken met begrippen zoals zorgvisie (LPD 14) procedures en protocollen, professionele gedragscode, zorg- en ondersteuningsplan ... Je kan een mooie link leggen tussen de theorie in de les en de stageplaatsen.

- Je ziet het doel in samenhang met LPD 14, 39+ en 40. Zo kan je het kwaliteitsvol handelen volgens een visie of de protocollen en procedures theoretisch onderbouwen.
- Je kan ook de link leggen naar LPD29 (visie op kwaliteitsvol leven, wonen en zorgen).
- Je kan dit doel in relatie brengen met de regelgeving (LPD 40), de procedures op papier en hoe die worden toegepast in de praktijk.

Zie websites van de stageplaatsen.

LPD3 De leerlingen observeren de cliënt, signaleren veranderingen in de gezondheidstoestand en rapporteren in team en in het zorgdossier.

In de 2de graad leerden leerlingen doelgericht het gedrag en het menselijk functioneren van kinderen en volwassenen observeren met aandacht voor:

- het verschil tussen observeren en interpreteren;
- factoren die het observeren en interpreteren beïnvloeden;
- methoden (niet-zorg gerelateerd) om te observeren en rapporteren;
- signalen die wijzen op veranderingen in de het menselijk functioneren (gezondheidstoestand).

Er bestaan verschillende modellen/kaders m.b.t. observeren en rapporteren. In elk model komen de begrippen observeren, rapporteren, signaleren, interpreteren aan bod. Afhankelijk van het model kunnen begrippen een verschillende betekenis hebben: registreren versus rapporteren, rapporteren versus signaleren.

In de D/A finaliteit is het belangrijk dat je leerlingen leert omgaan met verschillen tussen modellen. Je maakt in samenspraak met het lerarenteam van de tweede graad best afspraken over de modellen die je hanteert. Als leraar/stagebegeleider attendeer je de leerlingen op de terminologie en instrumenten die de stageplaats hanteert en op deontologische aspecten bij het rapporteren.

Verzorgenden/zorgkundigen hebben een signaal- en detectiefunctie. Het is belangrijk dat ze hierbij aandacht leren hebben voor de totale persoon. Het gebruik van een classificatie zoals de gezondheidspatronen van Gordon, kunnen hierbij een hulpmiddel zijn.

Signaleren en rapporteren is inherent aan het interdisciplinair samenwerken. Je hebt aandacht voor het werken met observatie-instrumenten en het mondeling en schriftelijke rapporteren/signaleren van observaties aan collega's in team. Van verzorgenden/zorgkundigen wordt verwacht dat ze observaties en gegevens kunnen rapporteren in het zorgdossier. Je hebt aandacht voor digitale tools en bedrijfseigen software.

Het beheersingsniveau van dit leerplandoel is **toepassen**. Je realiseert en evalueert dit doel dan ook op toepassingsniveau.

Je kan dit doel realiseren door casussen en opdrachten rond het observeren van kinderen, volwassenen, ouderen met zorgbehoefte (en de andere doelgroepen) in diverse contexten, bv. via foto's, beeldfragmenten, situatieschetsen, casussen, observatieopdrachten, Hierbij leer je leerlingen oog hebben voor signalen van comfort of discomfort, alarmsignalen, risicofactoren, veranderingen in de gezondheidstoestand ... Naast het observeren van veranderingen is het belangrijk om ook oog te hebben voor elementen in de gezondheidstoestand die stabiel blijven of zijn.

Afhankelijk van de opdracht, kan je verschillende kijkwijzers en/of checklists hanteren om gericht te leren observeren. Specifiek voor het observeren en signaleren en rapporteren van veranderingen in de gezondheidstoestand kan je classificaties gebruiken om het totale menselijk functioneren in kaart te brengen.

- LPD 1: observeren en herkennen van de behoeften van de cliënt;
- LPD 7: observeren, verzamelen en ordenen van gegevens over het menselijk functioneren binnen een kader zoals ICF, patronen van Gordon,.....
- Voor de doelen van Anatomie en fysiologie (LPD 24 tot en met 28) en zorg (LPD 30 tot en met 36) kan telkens per stelsel of per gezondheidspatroon een link gelegd worden naar mogelijke veranderingen in de gezondheidstoestand.
- Je kan leerlingen via casussen verbanden laten leggen met wat ze leerden
 - m.b.t. anatomie en fysiologie;
 - over de omgeving van de cliënt;
 - over specifieke zorgsituaties en doelgroepen met aandacht voor diversiteit.

LPD 4 De leerlingen handelen volgens de professionele gedragscode binnen de grenzen van het wetgevend kader

In de 2de graad leren de leerlingen dat de mens een uniek geheel van fysieke, psychische, sociale en spirituele elementen is. De leerlingen leerden belevingsgericht handelen met aandacht voor authenticiteit en integriteit, welbevinden en betrokkenheid, diversiteit.

Je onderbouwt dit doel vanuit de leerplandoelen LPD 16+(ethische keuzes) en LPD 40 (wetgeving). Met behulp van die doelen reik je de leerlingen de nodige kennis aan over verschillende deontologische principes en het juridische kader m.b.t. de beroepsuitoefening.

Voor het handelen volgens de professionele gedragscode kan je denken aan :

- Beroepsgeheim, privacy, scheiding beroepscontext-privé
- Bouwt op empathische wijze professionele zorgrelatie op met respect voor unieke cliënt
- Werkt met zin voor verantwoordelijkheid
- Respecteert professionele omgangsnormen
- Verzorgt persoonlijke hygiëne en voorkomen
-

Voor het handelen binnen de grenzen van het wetgevend kader:

- Voert handelingen uit die aansluit bij eigen bevoegdheid (VZ, ZK je kan ook de link leggen naar de activiteitenlijst)
- Respecteert wetgeving (vb beroepsgeheim en andere regelgeving zoals opgenomen in LPD 40)

Het is belangrijk dat leerlingen zich bewust worden van hun grenzen als stagiair en als verzorgende/zorgkundige binnen een bepaalde instelling/organisatie.

Het beheersingsniveau van dit leerplandoel is **toepassen**. Je realiseert en evalueert dit doel dan ook op toepassingsniveau.

Je kan deze doelen aanbrengen in de klas met behulp van stellingenspel, casuïstiek en/of situatieschetsen. Je zoomt in op wat verwacht wordt van een verzorgende of zorgkundige, bv. wanneer deze verontrustende signalen opmerkt of wat zijn afspraken m.b.t. privacy...

Tijdens de stage kan je de leerlingen met de mentor in gesprek laten gaan over de professionele gedragscode op de werkplek: regels en afspraken in verband met het respectvol omgaan met cliënten, hun netwerk en collega's.

Leerlingen passen de professionele gedragscode en bijhorende deontologische principes toe tijdens het handelen op stage. Je kan hen laten reflecteren over stage-ervaringen. Dit helpt hen om hun kennis te verdiepen en te integreren in het handelen.

- Je kan dit doel theoretisch onderbouwen vanuit LPD 16 + :De leerlingen reflecteren over ethische keuzes m.b.t. zorg.
- Je kan dit doel theoretisch onderbouwen vanuit LPD 40: De leerlingen lichten aan de hand van concrete casussen relevante wetgeving m.b.t. zorg, welzijn en de uitoefening van (gezondheids-)zorgberoepen toe.

- Er is samenhang met LPD 2 (procedures).

- **Lesmateriaal professionele gedragscode**

Beroepshoudingen

[free-learning.nl | Gratis e-learning](#)

Beroepsgeheim

[Beroepsgeheim | Belgium.be](https://www.klascement.net/downloadbaar-lesmateriaal/106407/introductie-beroepsgeheim-casussen/?previous)<https://www.klascement.net/downloadbaar-lesmateriaal/106407/introductie-beroepsgeheim-casussen/?previous>

[Actua-Zorg: Privacy en sociale media in de zorgsector - YouTube](#)

Lespakket ethisch handelen voor zorgkundigen (ZORO)

<https://www.provincieantwerpen.be/aanbod/dese/dienst-werk/zoro.html>

- **Wetgevend kader**

Casussen ivm patiëntenrechten

[Patiëntenrechten te weinig gekend \(zorgmagazine.be\)](#)

LPD 5 De leerlingen werken binnen een cliëntgerichte zorgrelatie professioneel samen met de cliënt en zijn netwerk met aandacht voor

- * het communiceren;
- * het ondersteunen van psychosociaal welbevinden;
- * het bevorderen van empowerment en zelfstandigheid.

In de 2de graad leerden leerlingen in formele en informele situaties

- een communicatiekader hanteren in contact met leeftijdsgenoten, kinderen, volwassenen en ouders;
- op een positieve en opbouwende manier omgaan met anderen met aandacht voor waarden en morele regels, het hanteren van sociale en communicatieve vaardigheden en het omgaan met conflictsituaties
- feedback geven over het eigen gedrag en dat van anderen bij een gebeurtenis.

Je onderbouwt dit doel vanuit de leerplandoelen LPD 14 (professionele zorgrelatie) en LPD 20 (het agogisch handelen).

Je leert de leerlingen vanuit een professionele en empathische houding, sociale en communicatieve vaardigheden inoefenen en hen voorbereiden op stage. Openheid en respect voor diversiteit en waarden zoals autonomie en geborgenheid zijn hierbij een aandachtspunt.

Je kan werken rond :

- sociale vaardigheden zoals het inspelen op behoeften, samenwerken, het omgaan met eisen van de cliënt en zijn omgeving, stellen van grenzen, rekening houden met mogelijke verschillen in cultuur en achtergrond van de cliënt of zijn omgeving, het betrekken van de sociale omgeving van de cliënt, conflicthantering – en beheersing, omgaan met moeilijke situaties zoals verdriet, rouw, agressie, ongewenst of grensoverschrijdend gedrag ...;
- communicatieve vaardigheden zoals vragen stellen, doorvragen, parafraseren, informeren, adviseren, motiverende gespreksvoering, het aanpassen van het taalgebruik aan de cliënt en zijn omgeving met aandacht voor Standaardnederlands...
- het samenwerken met de omgeving van de cliënt en de mantelzorgers. Het SOFA-model helpt hier invulling aan te geven. Het beschrijft de 4 rollen die een mantelzorger opneemt en hoe je daar als zorgverlener mee kan omgaan. Zie volgende pagina

Het beheersingsniveau van dit leerplandoel is **toepassen**. Je realiseert en evalueert dit doel dan ook op toepassingsniveau.

Je hebt minstens aandacht voor het communiceren, het ondersteunen van psychosociaal welbevinden en het bevorderen van de empowerment en zelfstandigheid.

Via rollenspelen en vanuit casussen kan je leerlingen, vanuit een professionele en empathische houding, sociale en communicatieve vaardigheden laten inoefenen en hen voorbereiden op stage.

In samenhang met LPD 20 (agogisch handelen) kan je via casussen leerlingen vaardigheden met betrekking tot het ondersteunen van het psychosociaal welbevinden en het bevorderen van empowerment en zelfstandigheid in laten oefenen. Op stage kan je dit onder begeleiding en in samenspraak met de cliënt, conform het zorg- ondersteuningsplan laten toepassen.

We raden aan om casussen uit te werken met betrekking tot de verschillende doelgroepen en in de verschillende contexten.

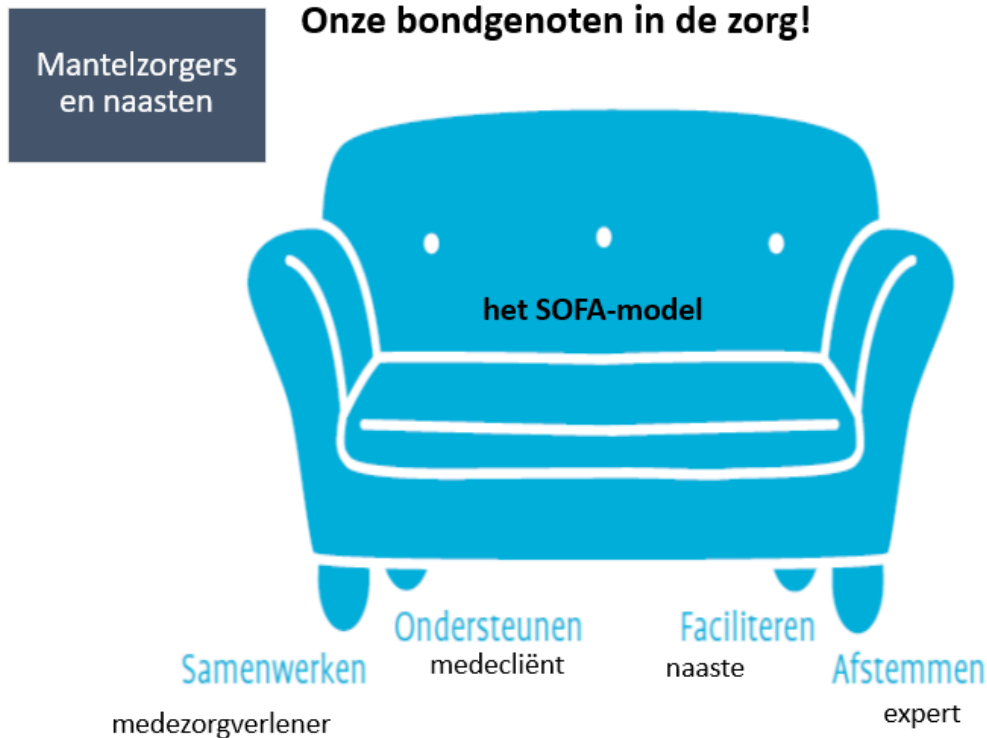

- Je onderbouwt dit doel vanuit de leerplandoelen LPD 14 (professionele zorgrelatie): hier wordt dieper ingegaan op de gelijkwaardige en wederkerige zorgrelatie met aandacht voor de empowerment van de cliënt en zijn sociaal netwerk.
- Je onderbouwt dit doel vanuit LPD 20 (het agogisch handelen): hier wordt dieper ingegaan op het ondersteunen van het psychosociaal welbevinden, het bevorderen van empowerment en zelfredzaamheid; omgaan met diversiteit; educatieve ondersteuning en het creëren van een stimulerende en compenserende omgeving.

- Communiceren in de zorg
<https://www.zorgvoorbeter.nl/communiceren-in-de-zorg> <https://www.zorgvoorbeter.nl/communiceren-in-de-zorg/videos-goed-in-gesprek>
- Reageren op vijf stemmen, vijf ondersteuningsvragen
[Vijf stemmen, vijf ondersteuningsvragen - Soulcenter](#)
- Empowerment
<https://patientempowerment.be/het-zit-in-vele-kleine-dingen/>
- Tubbemodel
[Een huis waar het goed wonen & werken is | Tubbe](#)
- Relatie tussen ZK, cliënt en familie in een WZC
[Trialoog = | Trialoog \(trialooginwzc.be\)](#)
- Samenwerken met mantelzorgers
<https://www.zorgvoorbeter.nl/thema-s/informele-zorg/verbeteren/sofa-model-samenwerken-met-mantelzorgers>
- Vlaams expertisecentrum mantelzorg
[Mantelzorgers Vlaams Expertisepunt Mantelzorg](#)
- Intrapreneurship
[ZORO - Provincie Antwerpen](#)
- SOFA model
[SOFA-model: samenwerken met mantelzorgers | Kennisplein Zorg voor Beter](#)

Het SOFA model

Mantelzorgers en naasten nemen de zorg doorgaans op lang voor er professionele hulp ingeroepen wordt. Een zorgvoorziening kan dus niet om hen heen.

Mantelzorgers zijn medezorgverleners, medecliënten, naasten en experts in de zorg. SOFA staat voor Samenwerken, Ondersteunen, Faciliteren en Afstemmen. Deze handelingen zijn ieder gekoppeld aan een van de rollen van een mantelzorgers. Het helpt je om op de juiste manier om te gaan met de rol van een mantelzorgers van dat moment.

- [Samenwerken: partner in de zorg](#)
- [Ondersteunen: hulpvrager bij overbelasting](#)
- [Faciliteren: persoonlijke relatie van de hulpvrager](#)
- [Afstemmen: expert die alles weet van de hulpvrager](#)

Welke rol de overhand heeft, kan per situatie en per mantelzorgers verschillen. Eén rol is altijd aanwezig en dat is die van de persoonlijke relatie: de mantelzorgers is en blijft de partner, dochter of bijvoorbeeld kleinzoon van de hulpvrager.

Het [invulformat SOFA](#) laat zorgprofessionals zelf voorbeelden uit de praktijk in kaart brengen.

SOFA-MODEL: DE ROLLEN VAN MANTELZORGERS

Professionals komen tijdens hun werk vaak in contact met mantelzorgers. Voor een goed samenspel tussen professionals en mantelzorgers helpt inzicht in de rollen die mantelzorgers hebben. Het SOFA-model geeft zicht op deze rollen en wat jij, als professional, hierin kunt doen. Houd jij met alle rollen voldoende rekening?

SAMENWERKEN ► MANTELZORGERS ALS PARTNER IN HET WERK

Realiseer je dat een mantelzorgers al langere tijd voor zijn of haar naaste zorgt. Erken de mantelzorgers dus als medehulpverlener.

S

HANDIGE VRAGEN

- Wat doet u als mantelzorgers en wat zou u graag willen blijven doen?
- Wat zou u willen leren over de zorg en ondersteuning van uw naaste?
- Welke afspraken maken we met elkaar?
- Hoe kunnen we elkaar aanvullen?

ONDERSTEUNEN ► MANTELZORGERS ALS HULPVRAGER

Het kan zijn dat een mantelzorgers zelf ondersteuning nodig heeft om de zorg vol te houden. Bied een luisterend oor en verwijst door waar nodig, bijvoorbeeld naar een mantelzorgsteunpunt.

O

HANDIGE VRAGEN

- Hoe gaat het met u?
- Waar krijgt u energie van?
- Zijn er andere mensen in uw omgeving betrokken bij de zorg en ondersteuning?

AFSTEMMEN ► MANTELZORGERS ALS EXPERT

Een mantelzorgers kent de naaste al lang. Benut daarom de kennis van de mantelzorgers.

A

HANDIGE VRAGEN

- Kunt u iets meer vertellen over de wensen en behoeften van uw naaste?
- Wat zou u doen in deze situatie?
- Waar maken we uw naaste blij mee?

FACILITEREN ► MANTELZORGERS ALS PERSOONLIJKE RELATIE

Realiseer je dat een mantelzorgers in de eerste plaats kind, ouder, partner, vriend is. Respecteer daarom de gewoontes van een mantelzorgers en zijn of haar naaste.

F

HANDIGE VRAGEN

- Wat zou u graag samen willen blijven doen?
- Heeft u bepaalde familiegewoontes of rituelen?
- Hoe kan ik u hierbij helpen?

Rol familielid	Activiteiten medewerkers in de zorg (SOFA)	Concreet voorbeeld uit jouw eigen werkpraktijk
Partner in de zorg 	Samenwerken en zien wat de ander doet en waarderen	
Hulpvrager 	Oog + Oor hebben voor familieleden; Ondersteunen en voorkomen overbelasting	
Persoonlijke relatie 	Faciliteren en rekening houden met relatie	
Expert 	Afstemmen en ander zien als ervaringsdeskundig	

LPD 6 De leerlingen werken interdisciplinair samen in team of in een verpleegkundige equipe in functie van de continuïteit van de zorgverlening.

In de 2de graad leerden leerlingen samenwerken en communiceren (formeel en informeel) in groep m.i.v. het groepsproces, het belang van gemeenschappelijke afspraken, taakverdeling en tijdsplanning.

Je kan het samenwerken in team theoretisch onderbouwen vanuit LPD 18 (sociale beïnvloeding en de invloed van groepsprocessen op het sociale gedrag van mensen).

In samenhang met LPD 38 (exploreren verschillende zorgcontexten in functie van het ondersteunen van cliënten) kan je leerlingen verduidelijken hoe binnen de verschillende contexten interdisciplinair wordt samengewerkt. Ze leren de rollen en taken van de andere leden in het team kennen en weten wanneer je op wie beroep kan doen. Ze leren dat andere experts in het (interdisciplinaire) team of binnen de verpleegkundige equipe complementair zijn aan elkaar en instaan voor continuïteit in de zorgverlening.

De communicatieve en sociale vaardigheden waarrond je werkt in LPD 5 kan je ook toepassen m.b.t. het werken in team, bv. tijdens groepswork of op stage. Zo kan je vanuit casussen en via rollenspelen oefenen op specifieke teamgerichte communicatieve en sociale vaardigheden zoals het signaleren en rapporteren (LPD 3), formeel en informeel overleggen, via elektronische of digitale weg communiceren over cliëntgegevens, uitwisselen van informatie met betrekking tot de behandeling of zorg van de cliënt om de kwaliteit van de zorg te verbeteren of hulp inroepen wanneer dit noodzakelijk is.

- Het beheersingsniveau van dit leerplandoel is **toepassen**. Je realiseert en evalueert dit doel dan ook op toepassingsniveau.
- Je kan dit doel realiseren met behulp van casussen en situatieschetsen of rollenspelen waarbij je leerlingen vormen van formeel overleg laat inoefenen. Je kan dit ook toepassen op stage.
- In samspraak met de stageplaats en de leraar Nederlands kan je leerlingen een verslag laten maken van een teamoverleg of hen een cliëntenbespreking laten voorbereiden vanuit concrete richtvragen.

- LPD 18: sociale beïnvloeding en de invloed van groepsprocessen op het sociale gedrag
- LPD 38: exploreren verschillende zorgcontexten in functie van ondersteuning van cliënten
- LPD 5 De communicatieve en sociale vaardigheden

- Interdisciplinair samenwerken:
<https://www.provincieantwerpen.be/aanbod/dese/dienst-werk/zoro.html>
- Samenwerken met vrijwilligers
<https://www.zorgvoorbeter.nl/thema-s/informeel-zorg/verbeteren/wifa-model-gelijkwaardig-samenwerken-met-vrijwilligers>

LPD 7 De leerlingen hanteren een systematische aanpak bij het plannen, organiseren, uitvoeren en evalueren van een zorg conform het zorgplan.

In de 2de graad leerden leerlingen een methodische aanpak (voorbereiden, plannen, uitvoeren en evalueren) hanteren bij het uitvoeren van een opdracht met aandacht voor het verzamelen en ordenen van gegevens over het menselijk functioneren binnen een kader zoals ICF, patronen van Gordon...

Je leert leerlingen digitale en analoge informatiebronnen raadplegen zoals zorg- en ondersteuningsplannen, zorgdossiers, procedures en protocollen, reglementen, instructies, observaties, teamoverleg, gesprekken met de cliënt of zijn omgeving ...;

Je leert leerlingen systematisch handelen (voorbereiden, plannen, uitvoeren en evalueren) rekening houdend met verschillen in zorgprocessen (LPD 29) tussen organisaties en instellingen (professionele zorgcontexten) m.b.t.

- voorbereiden vanuit het raadplegen van informatiebronnen, bv.
 - verzamelen en ordenen van gegevens over het menselijk functioneren binnen een kader zoals ICF, patronen van Gordon, BelRai...;
 - observeren (LPD 3),
 - wat is de zorgvraag?
 - voor wie? Welke zorgvrager en sociaal netwerk?
 - welke context?
 - wensen en behoeften, mogelijkheden en beperkingen?
 - wat zijn evaluatiecriteria?
- plannen, bv.
 - plan volgens werkmodel of stel zelf plan op binnen eigen bevoegdheid;
 - bepaal de zorgprioriteiten
 - bepaal werkvolgorde;
 - lijst benodigde materialen op;
 - zet materiaal klaar;
 - maak afspraken met zorgvrager;
 - organiseer de werkplek ;
- Uitvoeren van de zorg en nazorg, bv.
 - voer uit vanuit de visie en volgens plan;
 - voer uit volgens een bepaalde methode/procedure
 - pas uitvoering aan cliënt en context aan;
 - aandacht voor kwaliteitsnormen of andere criteria: mate van autonomie, werken binnen de afgesproken tijd, nauwkeurig handelen, omgaan met delegatie, zich flexibel opstellen, afspraken binnen het team, het oplossen van problemen, kwaliteitscriteria,...
 - ruim het materiaal op en laat de kamer/leefruimte netjes achter rekening houdend met de verwachtingen en mogelijkheden van de cliënt
- evalueren, bv.
 - verliep de opdracht volgens plan?
 - voldoet de zorg aan de vooropgestelde kwaliteitscriteria?
 - zijn cliënt en omgeving tevreden?
 - aandacht voor rapportering (LPD 3) conform de afspraken
 - aandacht voor reflectie (LPD 13)
 - formuleer eventuele werkpunten en stuur eigen handelen bij;

Het beheersingsniveau van dit leerplandoel is **toepassen**. Je realiseert en evalueert dit doel dan ook op toepassingsniveau.

Je kan dit doel realiseren met behulp van een groepswerk, casussen en situatieschetsen en op stage.

Er bestaan verschillende stappenplannen, je spreekt best met de vakgroep af welk model te hanteren. Belangrijk is dat leerlingen een zorgplan leren gebruiken in samenwerking met andere zorgverleners en de cliënt.

De overheid besloot in 2018 om de BelRai stapsgewijs in te voeren in verschillende zorgsectoren. In 2021 werd dit opgestart in de thuiszorg/gezinszorg. Vanaf 01/06/2023 is de residentiële sector aan de beurt. De keuze voor de BelRai is er gekomen om met steeds groeiende zorgcomplexiteit om te gaan. Het instrument helpt om op een gestructureerde en gestandaardiseerde wijze de noden van een cliënt in kaart te brengen. Dit komt de kwaliteit van de zorgverlening ten goede. Het instrument werkt holistisch en wordt door verschillende disciplines ingevuld.

Je ziet dit doel in samenhang met LPD 3, 5 en 13. Observeren, rapporteren, communiceren, reflecteren zijn immers belangrijke competenties die worden ingezet bij het methodisch handelen.

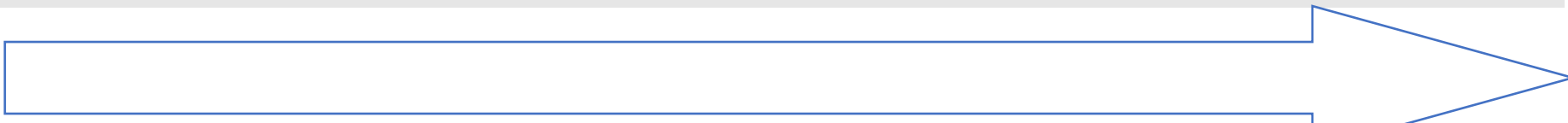
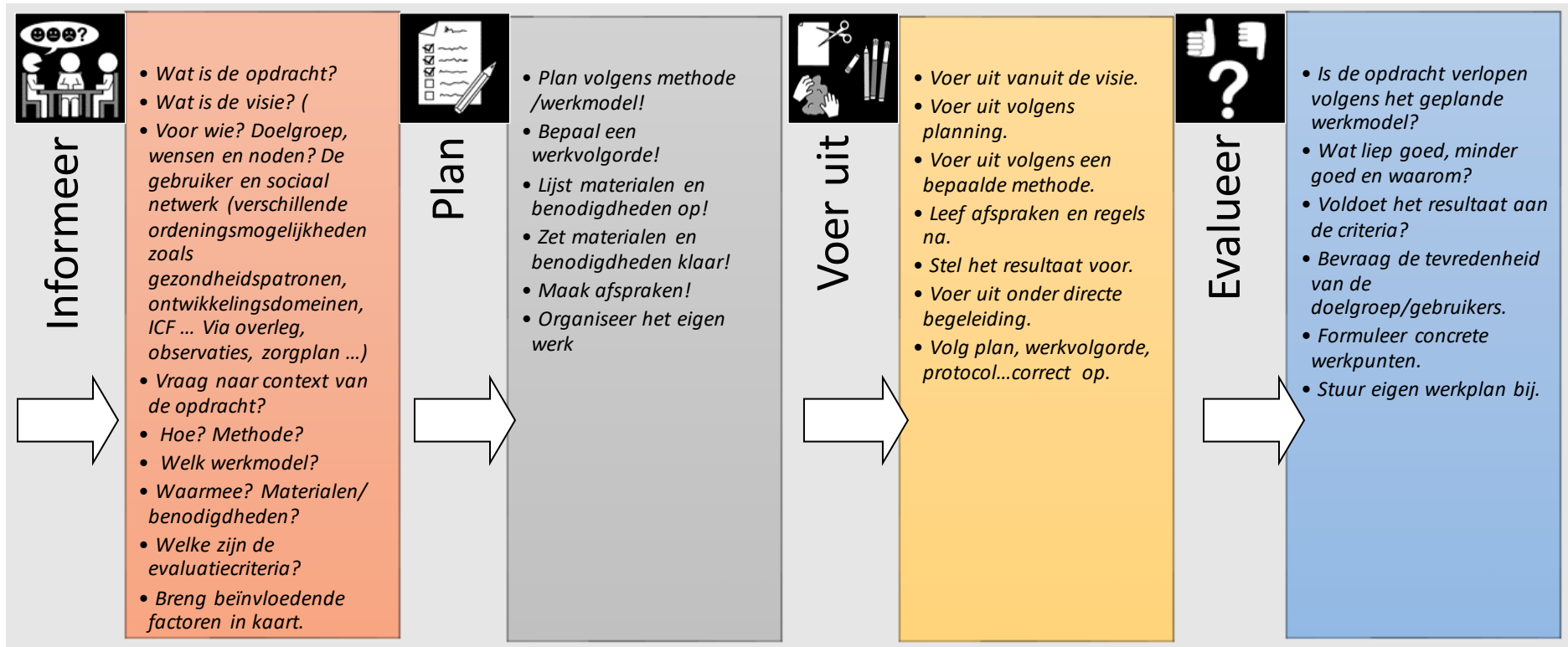
Er is een samenhang met LPD 10, ergonomisch werken.

Leerlingen realiseren dit doel bij het uitvoeren van opdrachten en zorgtaken.

- [Werken met het zorgdossier | Kennisplein Zorg voor Beter](#)
- [BelRAI in Vlaanderen | Zorg en Gezondheid \(zorg-en-gezondheid.be\)](#)

IPUE-stappenplan: Informeren, Plannen, Uitvoeren, Evalueren

Doorheen alle stappen handel je KWALITEITSBEWUST en houd je rekening met volgende (evaluatie)criteria...
 Criteria houden verband met kennis, vaardigheden en attitudes gebaseerd op welbepaalde leerplandoelen. Rekening houdend met de afstemming op de gebruiker.
 Ze worden SMART aeformuleerd.

LPD 8 De leerlingen handelen hygiënisch vanuit een focus op gezondheidsbevordering en ziektepreventie.

In de 2de graad leerden leerlingen hygiënisch handelen in een schoolse en gezinscontext

- vanuit de focus op gezondheidsbevordering: richtlijnen en procedures m.b.t. persoonlijke hygiëne, algemene hygiëne en voedselveiligheid in een schoolse en gezinscontext;
- vanuit de focus op indirecte zorg: leefruimten, linnen, materialen en benodigheden reinigen en onderhouden.

Je kan dit doel theoretisch onderbouwen vanuit LPD 27 en 30.

Hygiënisch handelen is een belangrijke competentie in de zorg. Het inzetten op procedures en richtlijnen is daarbij belangrijk. Bij het hygiënisch handelen kan je denken aan het herkennen, inventariseren van risicofactoren en het toepassen van elementen van persoonlijke hygiëne en beroepshygiëne zoals:

- belang van handhygiëne;
- gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's) en maatregelen om besmetting te voorkomen;
- overdracht en verspreiding van micro-organismen en kruisbesmetting voorkomen;
- voedselveiligheid;
- inzetten op een gezonde en hygiënische omgeving bij het uitvoeren van logistieke, huishoudelijke of zorgtaken zoals het desinfecteren en ontsmetten van materialen of lokalen, het eenvoudig steriliseren van bv. flesjes ...;
- het ondersteunen van of zorg dragen voor de hygiëne van de cliënt (LPD 33)

- Het beheersingsniveau van dit leerplandoel is **toepassen**. Je realiseert en evalueert dit doel dan ook op toepassingsniveau.
- Je kan leerlingen linken laten leggen tussen systematisch en hygiënisch handelen. Zo worden leerlingen ervan bewust dat ze pas echt hygiënisch en evidence-based handelen wanneer ze de procedure correct en volgens de richtlijnen toepassen.

- Je kan dit leerplandoel aanreiken in samenhang met procedures (LPD 2) en kritisch reflecteren (LPD 13).
- Je past dit LPD toe in relatie tot de handelingen uit de doelen van de cluster zorg (LPD30 - 37).

- Infectiepreventie
<https://zorg-en-gezondheid.be/infectiepreventie>
- Voedselhygiëne
<https://www.nice-info.be/gezond-eten/veilig-voedsel/hygi%C3%ABne>
- Hygiënisch werken in de thuiszorg
<https://www.zorgvoorbeter.nl/hygiene/hygienisch-werken>
<https://www.gezondheid.be/artikel/huishouden/hygiene-in-de-keuken-4930>
- [Hygiëne | Kennisplein Zorg voor Beter](#)

Persoonlijke hygiëne

Handen wassen

CORRECT HANDEN WASSEN IN 40 À 60 SECONDEN:

-

1 Bevochtig de handen met water en neem een voldoende hoeveelheid woeibare zeep.
-

2 Wrijf de handpalmen tegen elkaar.
-

3 Wrijf de rechter handpalm over de linker handrug en omgekeerd.
-

4 Wrijf de rechter handpalm tegen de linker handpalm met de vingers van beide handen tussen elkaar.
-

5 Breng de achterkant van de vingers in de andere handpalm en wrijf de vingers tegen deze handpalm heen en weer.
-

6 Wrijf de duim van elke hand in met de palm van de andere hand.
-

7 Wrijf de vingertoppen van elke hand draaiend in, in de palm van de andere hand.
-

8 Spoel de handen goed af zodat alle zeepresten verwijderd worden.
-

9 Droog de handen af met een wegwerphanddoekje.
-

10 Sluit de kraan met het handdoekje zodat je handen niet opnieuw besmet geraken.

ZORGINFECTIES.BE

Bron: <https://www.zorg-en-gezondheid.be/hier-dragen-we-goede-hygi%C3%ABne-op-handen>

Instructiefilm pje: [link](#)

Handen ontsmetten

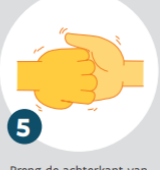
CORRECT HANDEN ONTSMETTEN IN 20 À 30 SECONDEN:

-

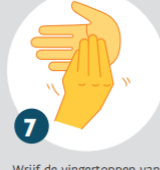
1 Neem een voldoende ruime hoeveelheid handalcohol.
-

2 Wrijf de handpalmen tegen elkaar.
-

3 Wrijf de rechter handpalm over de linker handrug en omgekeerd.
-

4 Wrijf de rechter handpalm tegen de linker handpalm met de vingers van beide handen tussen elkaar.
-

5 Breng de achterkant van de vingers in de andere handpalm en wrijf de vingers tegen deze handpalm heen en weer.
-

6 Wrijf de duim van elke hand in met de palm van de andere hand.
-

7 Wrijf de vingertoppen van elke hand draaiend in, in de palm van de andere hand.

ZORGINFECTIES.BE

Bron: <https://www.zorg-en-gezondheid.be/hier-dragen-we-goede-hygi%C3%ABne-op-handen>

Instructiefilm pje: [link](#)

BASISVOORWAARDEN VOOR GOEDE HANDHYGIËNE:

kortgeknipte en
propere nagels;
geen kunstnagels
of nagellak

korte
mouwen

handen en onderarmen
zonder juwelen of
polshorloges

afgedekte wondjes

ZORGINFECTIES.BE

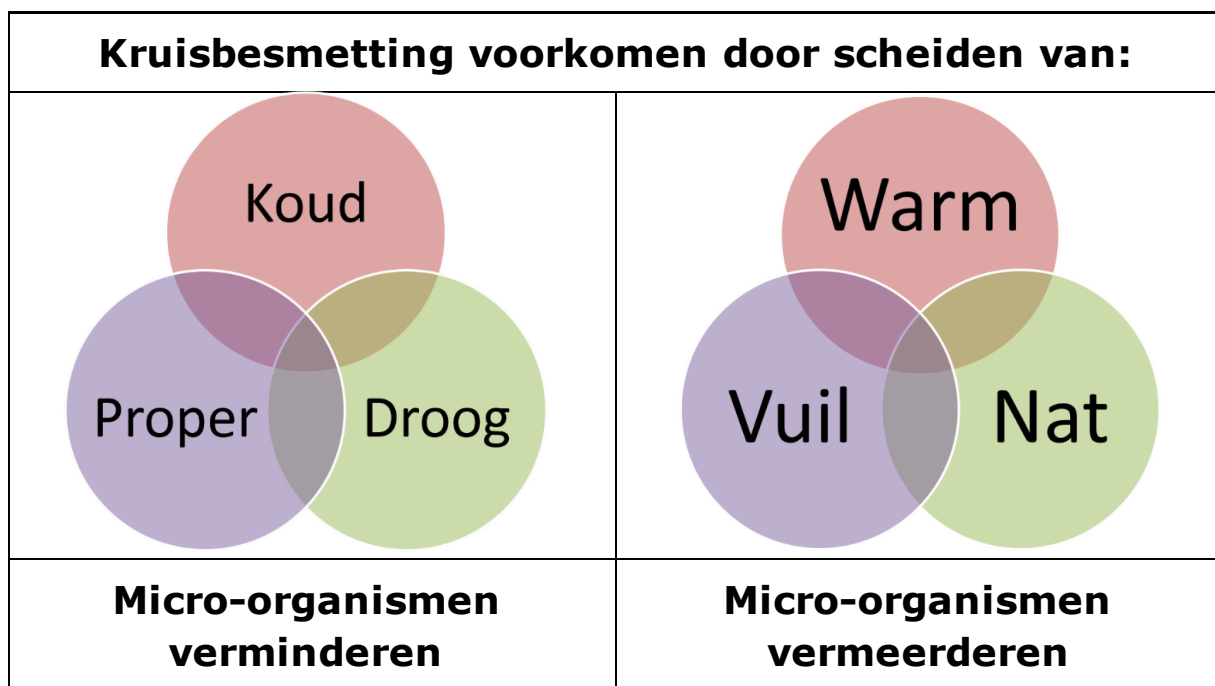
Bron: <https://www.zorg-en-gezondheid.be/hier-dragen-we-goede-hygi%C3%ABne-op-handen>

Voedselveiligheid - Voedingsmiddelenhygiëne

Overheidswebsite FAVV (Federaal voedselagentschap): zie [link](#)

Op basis van HACCP-scheidingsprincipes: Hazard Analyses Critical Control Points = Gevaren Analyse Kritieke Controle Punten (temperatuur – reiniging – vocht)

LPD 9 De leerlingen handelen veilig voor zichzelf en garanderen de veiligheid van cliënten.

In de 2de graad leerden leerlingen veilig handelen in de schoolse context of eigen leefomgeving vanuit de focus op gezondheidsbevordering:

- richtlijnen en procedures met aandacht voor het eigen veiligheidsgedrag;
- een veilige omgeving en materialen voor kinderen en ouderen in een thuismilieu.

Je kan dit doel theoretisch onderbouwen vanuit LPD 30 (principes van hygiëne) en LPD35 (preventieve maatregelen).

Veilig handelen voor zichzelf en het garanderen van de fysieke en psychosociale veiligheid van cliënten en hun omgeving is fundamenteel bij het zorg dragen voor anderen. In verschillende zorgcontexten worden hiervoor specifieke procedures ontwikkeld. Je kan aandacht hebben voor risicoanalyses, richtlijnen en procedures m.b.t. de algemene veiligheid, activiteiten van het dagelijks leven, een veilige omgeving en sociale veiligheid.

Het beheersingsniveau van dit leerplandoel is **toepassen**. Je realiseert en evalueert dit doel dan ook op toepassingsniveau.

Tijdens oefeningen en praktijklessen leer je de leerlingen:

- mogelijke risicofactoren inventariseren
- nodige maatregelen toepassen ter voorkoming van infecties en besmettingen, eventuele verwickelingen en complicaties
- informeren over hulp- en preventiemiddelen en deze hanteren

Via casussen kan je werken rond het inschatten van risico's in verschillende zorgcontexten. Je kan leerlingen kritisch laten reflecteren over afspraken en hen eventueel zelf laten nadenken over verbetervoorstellen m.b.t.

- de algemene veiligheid zoals brandpreventie, evacuatie, veilig omgaan met toestellen en producten, openstaande deuren, losse schoenveters, trappen, het gebruik van persoonlijke beschermingsmiddelen (PBM's) ...;
- het uitvoeren van logistieke, huishoudelijke en zorgtaken of het begeleiden van activiteiten van het dagelijks leven: bv. veiligheid en comfort bij transfers, het respecteren van voedingsrichtlijnen, toezicht, het voorkomen van prikongevallen, medicatiebeleid ...
- het respecteren van de psychische integriteit van de cliënt en het zorg dragen voor psychosociale veiligheid met aandacht voor signalen van misbehandeling van cliënten.

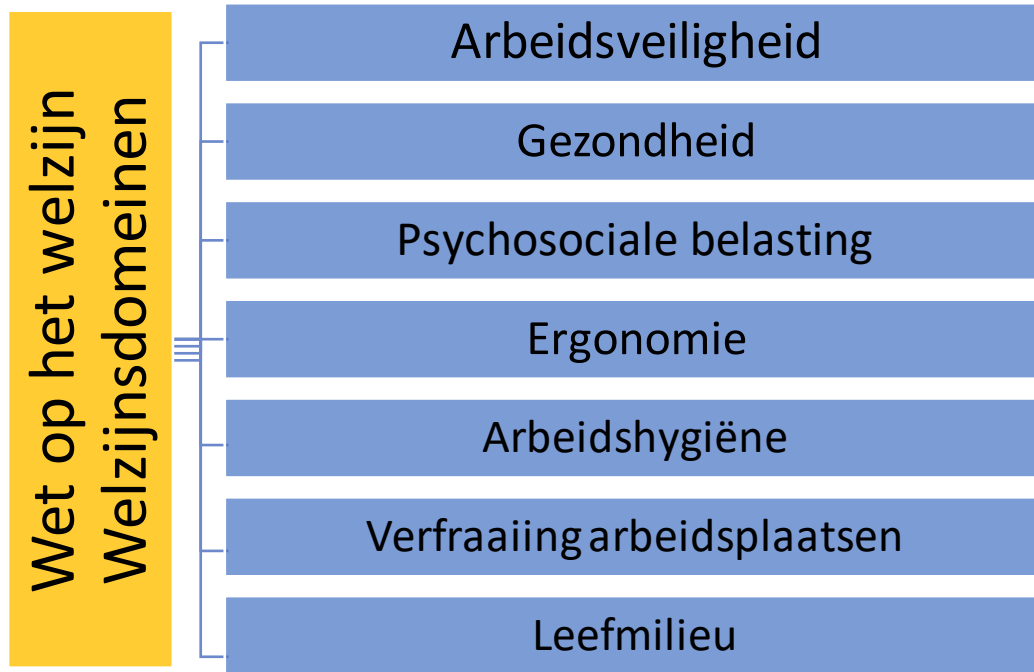
- In samenhang met LPD 2, 16+ en 40 leer je leerlingen met behulp van situatieschetsen waar ze info vinden over regelgeving en procedures m.b.t. veiligheid in de sector zoals bv medicatieveiligheid.
- Je kan dit doel aanbieden in samenhang met concrete handelingen en opdrachten vanuit de verschillende doelen en bouwstenen.

- Valpreventie:
 - [Expertisecentrum Val- en fractuurpreventie Vlaanderen \(valpreventie.be\)](http://www.valpreventie.be)
 - [Napo's films | NAPO \(napofilm.net\)](http://www.napofilm.net)
- Veiligheid in de keuken
 - <https://www.gezondheid.be/artikel/hygiene/hou-je-keuken-veilig-2476>
- Tips rond zorg en dwang: [Zorg en dwang | Kennisplein Zorg voor Beter](#)

Algemeen

De wetgever heeft alles wat betreft veiligheid vastgelegd in een 'wet op het welzijn'. In alle beroepssectoren moeten wettelijke voorschriften opgevolgd worden. Voor leerlingen is het belangrijk te beseffen dat richtlijnen niet zomaar ontstaan maar gelinkt zijn aan de arbeidsorganisatie net om de gezondheid van werknemers in stand te houden en te bevorderen.

Bron: www.beswic.be

- Actoren en organisatie
- Werkhouding, heffen en tillen
- Elektriciteit
- Brand en explosie
- Ongevallen
- Orde, netheid en hygiëne
- Arbeidsmiddelen, machines en gereedschap
- Trappen en stellingen
- Gevaarlijke producten
- Veiligheidssignalisatie.

Bron: <https://safestart.com/>

Risicoanalyse en veiligheidsvoorschriften

De welzijnswetgeving, m.a.w. alle veiligheidsvoorschriften, vertrekt altijd en overal vanuit een risicoanalyse; het is de basis van alle preventiebeginselen. In de derde graad zullen de leerlingen i.f.v. hun stage met risicoanalyses en werkpostfiches geconfronteerd worden.

Preventie betekent immers:

- Probeer risico's te voorkomen; vb... plaats schoonmaakmiddelen in de kinderopvang in de hoogte of achter slot
- Probeer de risico's in te schatten en evalueer de risico's die niet kunnen worden voorkomen; vb... koop enkel schoonmaakmiddelen met veiligheidsdop indien je toch de producten onder de gootsteen wenst te plaatsen of voorzie een slot aan de kastdeur
- Bestrijd risico's bij de bron; vb... peuters niet laten spelen in de omgeving van de gootsteen, de berging ...
- Vervang van wat gevaarlijk is door dat wat niet gevaarlijk of minder gevaarlijk is; vb... kies in de kinderopvang voor biologisch minder toxische schoonmaakmiddelen.
- Geef voorrang aan maatregelen inzake collectieve bescherming boven maatregelen inzake individuele bescherming: vb... Voorzie uniforme maatregelen voor alle personeelsleden inzake werkkledij

Veilig handelen begint bij de inrichting van de werkposten, de keuze van de uitrusting en de materialen, en de technieken en de methodes. Langdurig hetzelfde doen (monotone arbeid) of heel vlug moeten handelen (tempo-gebonden arbeid) zijn bijkomende risico's op ongevallen.

<https://werk.belgie.be/nl/themas/welzijn-op-het-werk>

Gevarensymbolen

GEVAARSYMBOLEN		
	Giftig	Giftige producten kunnen gevaarlijk voor de gezondheid of zelfs dodelijk zijn als je ze inademt, inslikt of via de huid opneemt. Voorbeelden: winterproducten met methanol zoals bepaalde antivries- en ontdooiingsmiddelen.
	Corrosief	Corrosieve of bijtende producten vernietigen de huid en slijmvliezen bij contact en kunnen zeer zware (brand)wonden veroorzaken. Voorbeelden: gootsteenontstopper en sterke ontkalkingsmiddelen.
	Ontvlambaar	Ontvlambare producten ontbranden gemakkelijk als er een vlam, warmtebron of vonk in de buurt is. Voorbeelden: spiritus, aceton, smeeralie en spuitbussen met verf (met brandbare oplosmiddelen).
	Oxiderend	Oxiderende producten bevatten veel zuurstof en bevorderen zo sterk de verbranding van ontvlambare of brandbare stoffen. Voorbeelden: Dit zijn producten voor de professionele markt, die je in de supermarkt niet zal tegenkomen.
	Ontpofbaar	Ontpofbare producten kunnen door een vlam, warmte, een schok of wrijving ontploffen. Voorbeelden: vuurwerk
	Milieugevaarlijk	Producten die als ze in het milieu terecht komen, schadelijk zijn voor de organismen. Ze kunnen bijvoorbeeld vissen- of bijensterfte veroorzaken. Voorbeelden: bepaalde gewasbeschermingsmiddelen
	Irriterend / Schadelijk	Irriterende producten veroorzaken bij direct, langdurig of herhaald contact jeuk, roodheid van de huid of ontstekingen. Voorbeelden: handafwasmiddel, vaatwasmachinetabletten
	Lange termijn gezondheidsgevaarlijk	Deze producten zijn mogelijk kankerverwekkend, kunnen organen beschadigen en schadelijk zijn voor de voortplanting en het embryo. Voorbeelden: thinner (verfverdunner).
	Houder onder druk	Deze producten, zoals bijvoorbeeld flessen met zuurstof, worden onder druk opgeslagen.

Bron: <https://lezenvoorgebruik.be/nl>

LPD10 De leerlingen handelen ergonomisch met aandacht voor de eigen ergonomie en de ergonomie van de cliënt.

In de 2de graad leerden leerlingen ergonomisch handelen vanuit de focus op gezondheidsbevordering met aandacht voor het belang van ergonomie in zorgverlening en begeleiding.

Je kan dit doel theoretisch onderbouwen vanuit de doelen uit anatomie en fysiologie rond het bewegingsstelsel uit de 2de graad MW.

Leerlingen hebben aandacht voor een ergonomische houding, het gebruik van gepaste hulpmiddelen, verplaatsingstechnieken, hef- en tiltechnieken, werkpostschikking en het stimuleren van de zelfredzaamheid van de cliënt, het zorg dragen voor het comfort van de cliënt bij verplaatsingen...

De leerlingen verdiepen zich in het effect van die ergonomische maatregelen op de eigen gezondheid. Zowel de korte als de lange termijn komen aan bod. Je kan dit leerplandoel aanbieden in samenhang met veiligheid (LPD 9) en het voorkomen van arbeidsongevallen en beroepsziekten.

- Het beheersingsniveau van dit leerplandoel is **toepassen**. Je realiseert en evalueert dit doel dan ook op toepassingsniveau.
- Je kan de voorkennis van leerlingen over het bewegingsstelsel activeren in relatie tot het werken rond preventie en ergonomie.
- Je kan werken vanuit casussen en situatieschetsen en met behulp van checklists leerlingen laten stilstaan bij hun eigen houding, verplaatsing- en hef- en tiltechnieken.
- Je kan bij de start van de stages een workshop organiseren omtrent ergonomie in de zorg.
- In samenhang met andere doelen kan je bv. werken rond efficiëntie als onderdeel van ergonomie. Via casussen kan je leerlingen leren dat ze door het goed plannen en voorbereiden van een zorg, de efficiëntie van de zorg kunnen verhogen en de belasting van de verzorgende kunnen verlagen.

- Je biedt dit leerplandoel aan in samenhang met LPD 9, veiligheid van zichzelf om arbeidsongevallen en beroepsziekten te voorkomen, en veiligheid van de ander.
- Idem voor samenhang met LPD 35 rond preventief handelen. Dit kan je bv. ook linken aan valpreventie.
- Je realiseert dit doel in samenhang met LPD 1 (belevingsgericht handelen).
- Dit doel leent zich vooral tot het doelgericht inzetten bij het uitvoeren van zorgtaken (LPD31 tot en met 34).

- [Ergonomie site - Info over ergonomie](#)
- [VerV - Beroepsvereniging Ergonomie](#)
- <https://www.napofilm.net/nl/napos-films/films>
- <https://www.gezondleven.be/themas/beweging-sedentair-gedrag>
- Napofilm 'Vertil je niet) [Napo's films | NAPO \(napofilm.net\)](#)

LPD 11 De leerlingen handelen economisch en duurzaam.

In de 2de graad leerden leerlingen milieubewust handelen in een schoolse en gezinscontext vanuit de focus op gezondheidsbevordering met aandacht voor adviezen, richtlijnen, voorschriften en procedures.

Je kan leerlingen in verschillende zorgcontexten duurzaam en verantwoord leren handelen met aandacht voor de geldende richtlijnen en procedures. Zo kan je aandacht hebben voor een duurzame organisatie van de zorg, richtlijnen m.b.t. afvalsortering, het kostenbewust omgaan met materialen, benodigdheden, en/of tijd ...

Je kan met leerlingen met aandacht voor actuele tendensen in de zorg reflecteren over het evenwicht tussen duurzaamheid en economie, duurzaamheid en autonomie, technologie en economie ...

In de thuiszorg maken leerlingen kennis met het beheer van een huishoudbudget, spreiding van kosten en betalingen, omgaan met de financiële middelen van anderen.

Je kan de leerlingen de specifieke procedures en afspraken rond afvalpreventie, sorteren en recycleren eigen aan de organisatie, leren kennen. Je kan hen specifieke aanpassingen zoals bv. het hanteren van medisch en zorg gerelateerd afval, laten ontdekken.

Je kan leerlingen de prijs van producten en verzorgingsmateriaal laten ontdekken, hun bewust maken wie de financiële last draagt en welk impact dat heeft op de cliënt.

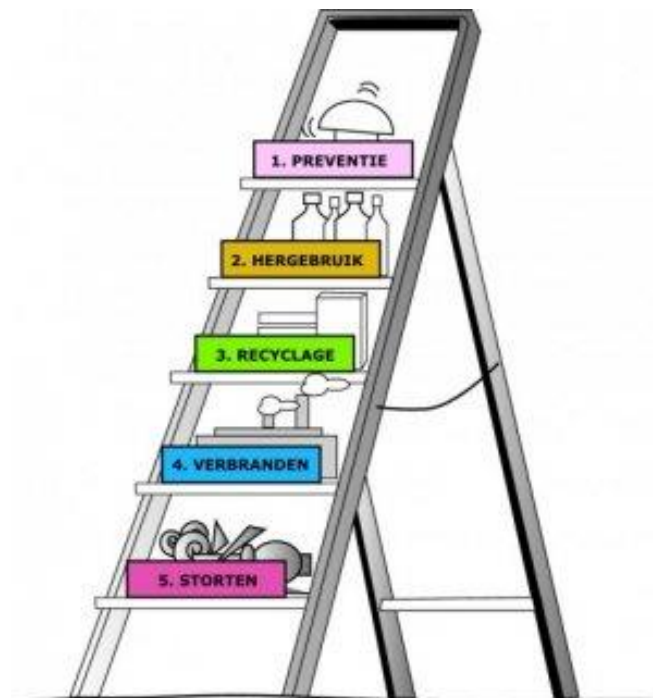

- Samenhang met andere doelen uit het kwaliteitsbewust handelen zoals bv het spanningsveld tussen het economisch en duurzaam werken versus het hygiënisch (LPD 9) en veilig (LPD10) handelen. Je kan leerlingen hierover kritisch laten reflecteren (LPD13).
- In samenhang met het uitvoeren van logistieke taken (LPD 32) kan je het hebben over voedselverspilling, correct bewaren van voedingsmiddelen, keuze voor voorverpakte boterhammen, kleine portieverpakkingen of gemeenschappelijk te gebruiken producten (yoghurt, confituur, sauzen ...), soorten verpakkingsmaterialen (hergebruik of wegwerp) en beperken van afval.

- <https://www.milieubewust.net/>
- [Duurzame zorg | Kennisplein Zorg voor Beter](#)
- [Green Deal Duurzame zorg - 013 | Departement Omgeving - Vlaamse overheid \(vlaanderen.be\)](#)
- Afval voorkomen: <https://www.ovam.be/voedselverlies>

Ladder van Lansink

Bron: <http://myhomeservices.nl/de-ladder-van-lansink/>

Afval sorteren

EERST SORTEREN ...

We produceren met z'n allen dagelijks een hoop afval. Afval sorteren is de enige mogelijkheid om onze steden en dorpen leefbaar te houden. Doe jij ook mee?

- Glazen flessen en borden moeten naar de glasbak.
- Papier en karton worden apart opgehaald.
- Afval van groenten en fruit wordt gecomposteerd.
- Drinkkartons en conserven gaan in de PMD-zak. (PMD staat voor Plastic flessen, Metalen verpakkingen en Drinkkartons.)

Sorteer mee voor een schonere wereld!

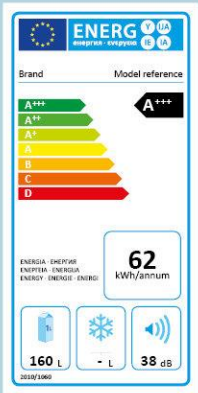
Bron: <https://www.fostplus.be/>

Bron: <https://www.fostplus.be/SiteCollectionDocuments/Publicaties/Sorteergids.pdf>

Energielabel

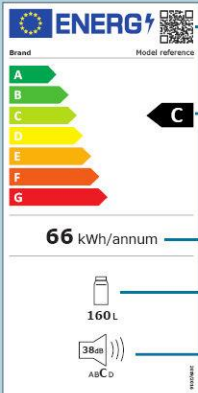
Hoe ziet het nieuwe energielabel eruit?

Huidige energielabel

The current energy label shows a scale from A+++ to D. The refrigerator is in class A+++. It displays an annual energy consumption of 62 kWh/annum, a volume of 160 L, and a noise level of 38 dB.

Nieuwe energielabel

The new energy label shows a scale from A to G. The refrigerator is in class C. It displays an annual energy consumption of 66 kWh/annum, a volume of 160 L, and a noise level of 38 dB. A QR code is present for more information.

Voorbeeld van energielabels voor een koelkast zonder vriesvak

- De **QR-code** geeft toegang tot meer informatie over het model
- De **aangepaste energie-efficiëntieklasse** voor deze koelkast (A+++ op het vroegere label, nu C)
- De **jaarlijkse energieconsumptie** van de koelkast volgens de nieuwe berekeningswijze
- Het **volume** van de koelkast, uitgedrukt in liter (L)
- Het **geluidsniveau**, uitgedrukt in decibel (dB) en op een schaal van 4 niveaus (klasse C in dit geval)

LPD 12+ De leerlingen ontwikkelen gezondheidsvaardigheden in functie van het eigen mentale welzijn in een professionele context.

In de 2de graad leerden leerlingen zorg dragen voor het eigen welbevinden:

- weerbaarheid en zelfzorg;
- het hanteren van gezondheidsvaardigheden.

Je kan rekening houdend met het werken in verschillende professionele contexten volgende elementen van mentaal welzijn aan bod laten komen:

- het zorg dragen voor eigen draagkracht
- mentale weerbaarheid en veerkracht
- zorg dragen voor gezondheid
- het combineren van studeren en/of werken en vrije tijd
- werken en het hebben van een gezin of mantelzorger zijn
- weten waar je terecht kan voor hulp en hulp durven vragen
- zelfregulatie
- omgaan met grensoverschrijdend gedrag van cliënten
- zorg dragen voor eigen persoonlijke integriteit in moeilijke situaties
- het bespreekbaar maken van eigen emoties
- het bespreekbaar maken van ervaringen met betrekking tot moeilijke situaties...

Je kan de leerlingen de inhoud van de geluksdriehoek laten toetsen aan dit leerplandoel. Ze kunnen kritisch reflecteren aan de hand van enkele concrete casussen.

Je kan leerlingen, bv. met behulp van het werken met een POP of portfolio, doorheen de opleiding en het stagegebeuren laten reflecteren over het zorg dragen voor het eigen welzijn. Je kan leerlingen bewust maken van het feit dat je als zorgverlener niet perfect bent en dit ook niet hoeft te zijn.

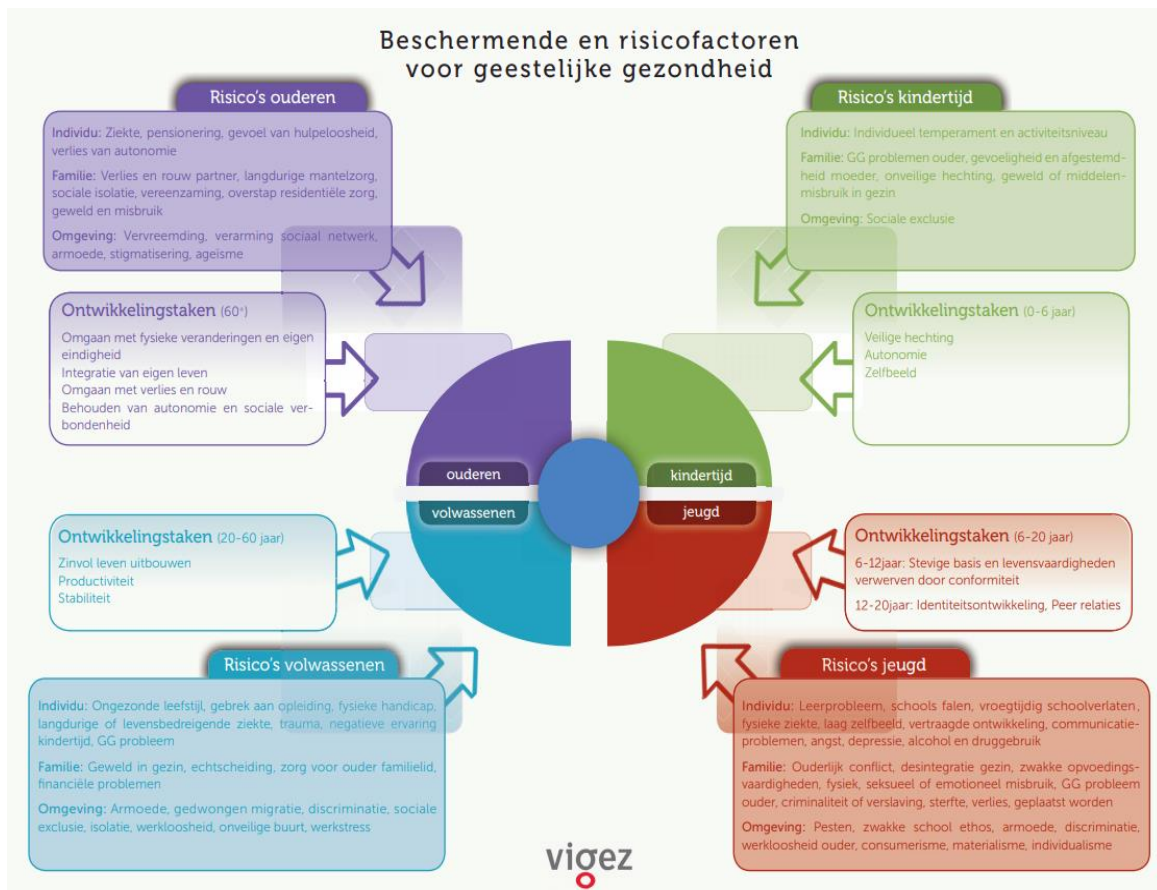
Je kan werken rond het belang van humor in de zorg, het bespreekbaar maken van heikele kwesties in de zorg enz.

- Je kan dit leerplandoel aanreiken in samenhang met omgaan met sociale en communicatieve vaardigheden (LPD 5).
- Ook reflecteren (LPD 13) kan aan bod komen

- Bij '[Te Gek?!](#)' vind je een mooi aanbod voor scholen rond geestelijke gezondheid.
- Een interessant lessenpakket over geestelijke gezondheid voor secundaire scholen is '[Take Off](#)'.
- Meer weten over de geluksdriehoek? Zie [link](#).
- <https://www.gezondleven.be/themas/mentaal-welbevinden/mentaal-welbevinden>
- <https://www.gezondleven.be/projecten/teamveerkracht>
- Veerkracht voor iedereen die in Zorg en Welzijn werkt
[De ZorgSamen | Veerkracht voor zorgverleners en welzijnswerkers](#)
- Werkplezier: <https://www.zorgvoorbeter.nl/werkplezier>
- [Nok Nok, goed in je vel](#)
- <https://www.gezondleven.be/themas/mentaal-welbevinden/mentaal-welbevinden>
- [Ondeugende zorg: humor in zorgrelaties + tips - ZORG Magazine](#)

De geluksdriehoek

Met de [geluksdriehoek](#) wil men mensen informeren en bewuster maken over geluk en over hoe ze zich gelukkig en goed in hun vel kunnen voelen. De geluksdriehoek wil mensen de weg wijzen over wat ze kunnen doen om aan hun geluksgevoel te werken.

<https://www.mijnpositievegezondheid.be/tools/de-test>

Gezondheidsvaardigheden

Informatie vinden

De weg naar hulpverlening kennen
Gezondheidsinfo / hulp vragen
Brochures vinden
Bijsluiters vinden
Apps, websites, ... kennen
...

Informatie begrijpen

Begrijpen wat de hulpverlener vertelt
Belangrijkste info op / uit brochures,
campagnes, bijsluiters, apps,
websites, ... begrijpen
...

01 02

03 04

Informatie beoordelen

Is de gelezen, gehoorde, ... info
betrouwbaar?

Informatie toepassen

Ik volg de stappen uit de brochure,
bijsluiter, app, recept, ...
Ik volg het advies van de hulpverlener
...

Wie gezondheidsvaardig is, kan de
eigen gezondheid in handen nemen.
Om dat te kunnen, moet je info over
gezondheid kunnen vinden,
begrijpen, beoordelen en toepassen

Bron: gezond leven

LPD 13 De leerlingen reflecteren over een concrete situatie, het eigen handelen en over het effect ervan op anderen.

In de 2de graad leerden leerlingen reflecteren met behulp van een reflectiemodel met aandacht voor de samenhang tussen gedachten, gevoelens, intenties en gedrag.

Werken in de zorg vooronderstelt een reflectieve basishouding. Reflecteren is een cyclisch proces waarbij de leerling het eigen leren in handen neemt.

Je kan leerlingen laten reflecteren over het gebeuren in een concrete situatie, de werking van de organisatie, dienst of afdeling, het gedrag van cliënten, de samenwerking met de cliënt en zijn netwerk, de samenwerking met collega's, de kwaliteit van de zorg... Daarnaast begeleid je leerlingen bij het reflecteren over het eigen handelen als zorgkundige of verzorgende en het effect van hun handelen op de andere(n). Je kan leerlingen bv. na een stagedag een reflectie laten uitvoeren aan de hand van een gekozen reflectiemodel. Zo leer je leerlingen om het eigen handelen bij te sturen en het leren in handen te nemen.

Je kan leerlingen doorheen de opleiding laten reflecteren over hun groei in competentie: waarin ben ik sterk, wat vraagt een inspanning, wat zijn mijn werkpunten, op welke wijze ga ik hiermee aan de slag. Je kan leerlingen stimuleren om vanuit zelf geformuleerde werk- of actiepunten de activiteit of situatie opnieuw in te oefenen in een soortgelijke context. Zo leren ze hun leren in eigen handen nemen en worden er kansen gecreëerd waarbinnen hun groei in leren of de geleerde competenties zichtbaar worden.

Er bestaan verschillende tools en methodieken die kunnen inspireren om met leerlingen te werken rond een reflectieve basishouding.

We raden aan om een keuze te maken uit de onderstaande modellen in functie van het doel dat men wil bereiken. De verschillende modellen kunnen immers voor verschillende doeleinden worden ingezet: reflecteren op eigen handelen, op samenwerking, op gedrag....

Let op bij evaluatie van reflecteren: dit doel leent zich vooral tot het geven van feedback. Indien je dit doel wil beoordelen, gebruik je best concrete evaluatiecriteria waarin het gedrag van de leerling duidelijk beschreven staat. Deze rubric of one kan inspiratie bieden.

Leerplandoel met criteria	Dit heb je goed gedaan	Bereikt	Feedforward
<ul style="list-style-type: none"> Met behulp van een werkmodel blik ik terug op de situatie en analyseer ik vertrekkende vanuit gedachten, gevoelens en intenties: <ul style="list-style-type: none"> hoe ik de situatie heb aangepakt wat het effect is op de ander 		Ik formuleer <ul style="list-style-type: none"> mijn gedachten mijn gevoelens mijn intenties mijn reactie de reactie van de ander Ik geef het onderliggende verband tussen bovenstaande zaken.	
<ul style="list-style-type: none"> Met behulp van een werkmodel blik ik vooruit en formuleer een aantal verbeterpunten om mijn handelen/leren bij te sturen. 		<ul style="list-style-type: none"> Ik formuleer een aantal verbeterpunten om mijn handelen/leren bij te sturen. Ik stuur mijn handelen bij 	

Dit doel bevindt zich op niveau van **toepassen**.

Je kan dit doel aanbieden in samenhang met opdrachten en handelingen met betrekking tot al de doelen uit de verschillende clusters of rubrieken.

Je kan dit doel aanbrengen in samenhang met het belevingsgericht handelen (LPD1), het communiceren (LPD 5), het samenwerken (LPD 6), eigenlijk kan je dit aan heel wat doelen van het kwaliteitsvol handelen koppelen.

Je kan het reflecteren ook aanbieden in samenhang met de stage, het eigen leerproces (zie ook GFL) enz.

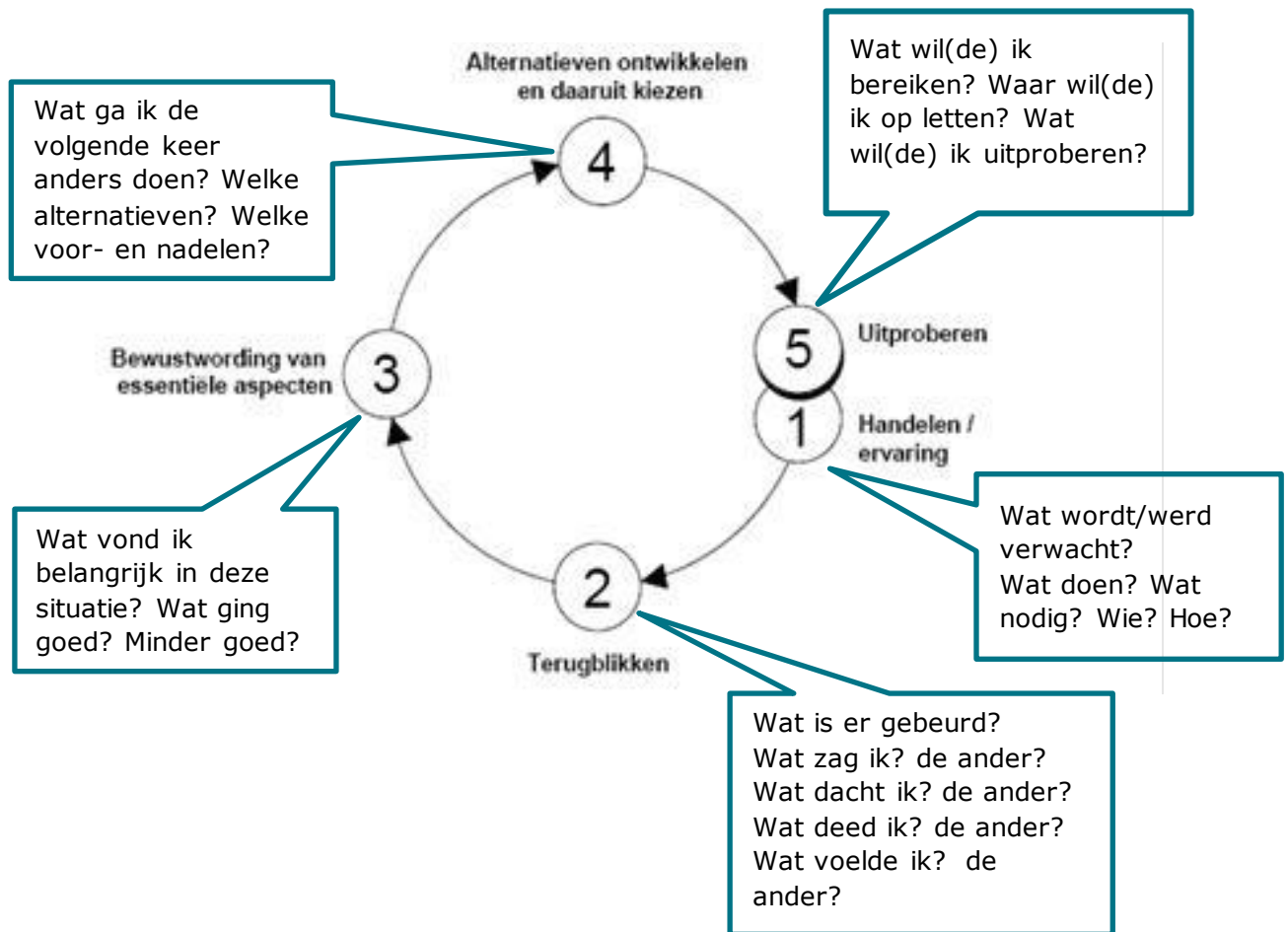

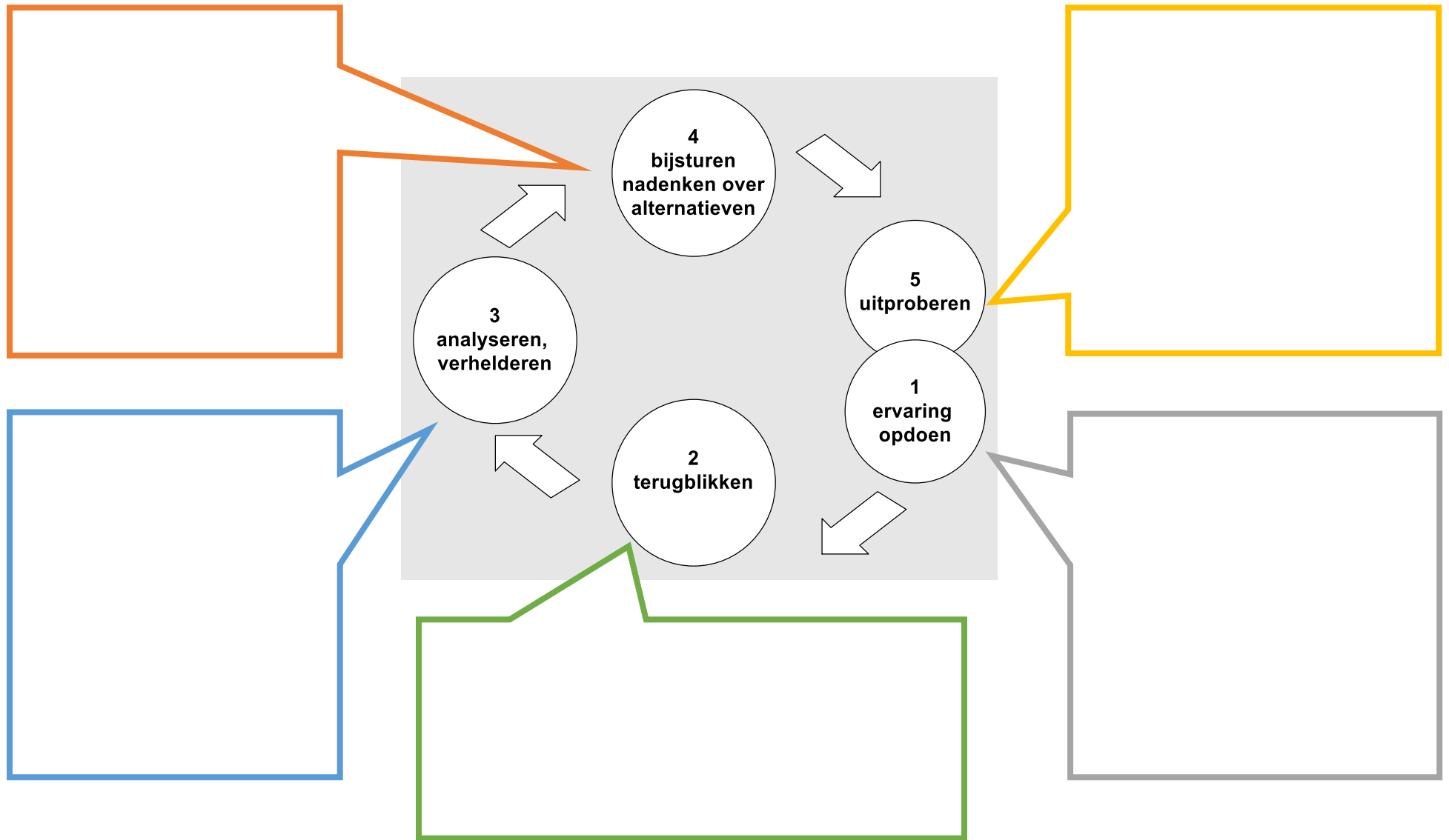
Enkele interessante bronnen:

- reflectieve opdrachtenbundel op [yammer](#).
- [reflectietoolbox](#)
- [Reflecteren en leren | Kennisplein Zorg voor Beter](#)

Mogelijke reflectiemodellen

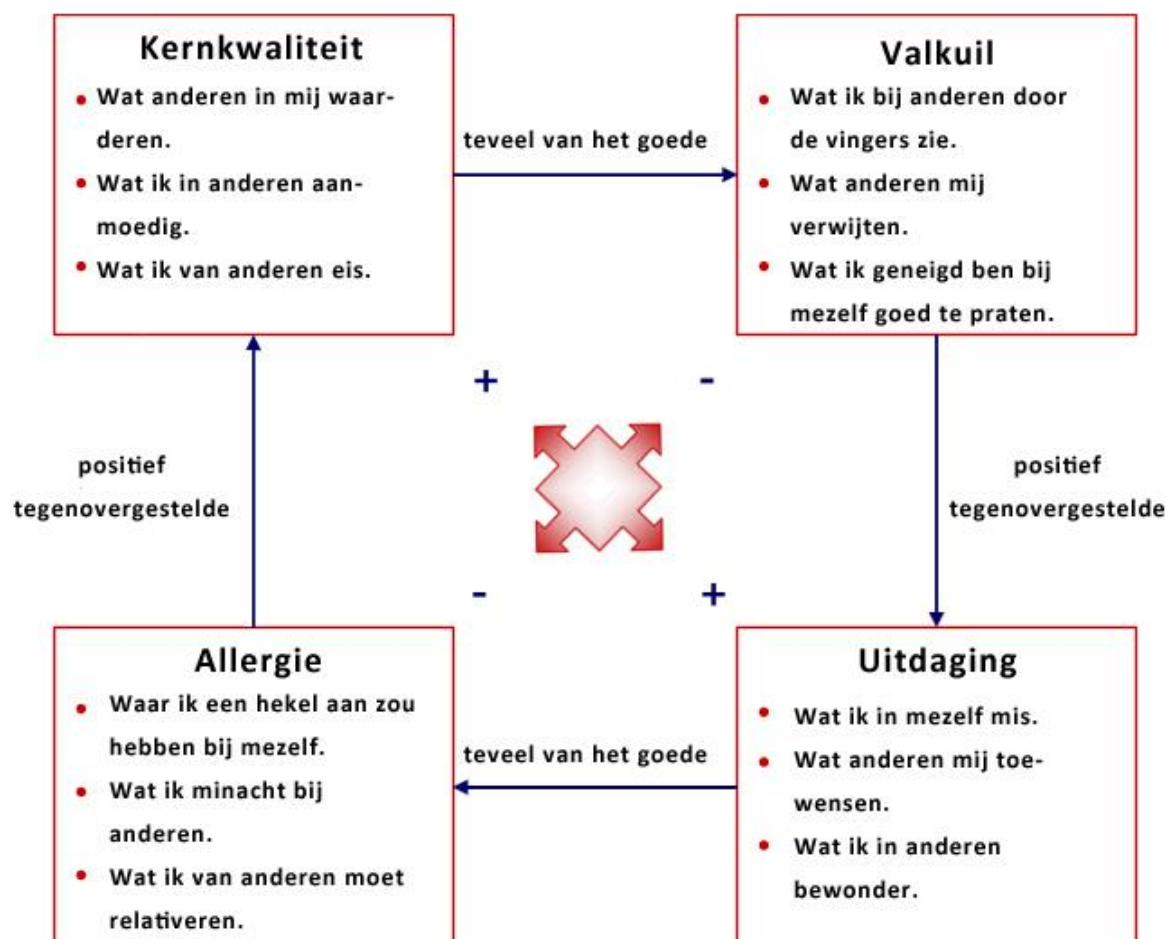
Reflectiespiraal van Korthagen

Kernkwadranten van Ofman

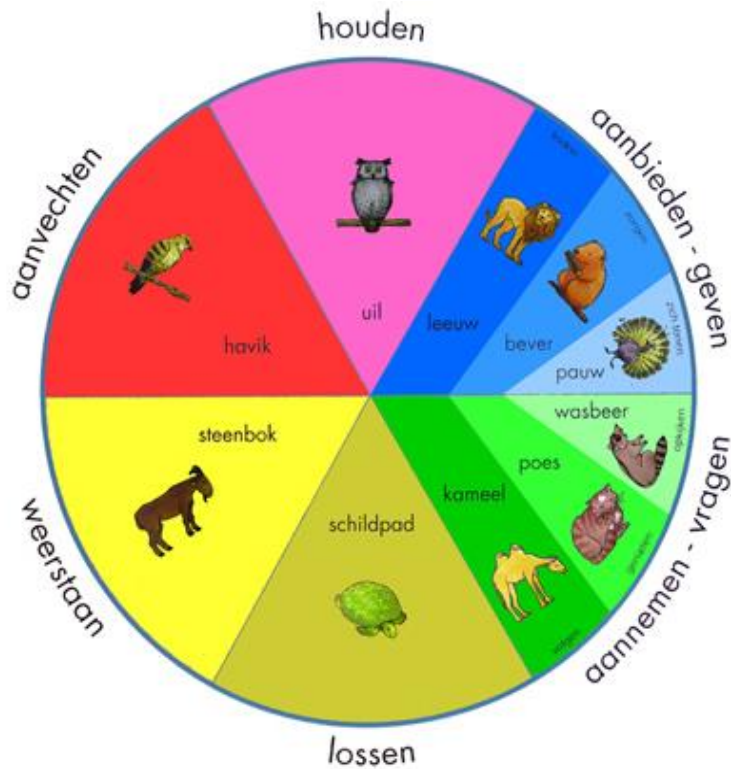
De methodiek van Ofman pas je voornamelijk toe als je onder de loep wilt nemen hoe je op persoonlijk vlak functioneert. De methodiek brengt je kernkwaliteiten, valkuilen, uitdagingen en allergieën in kaart.

Bron: <https://www.arteveldhogeschool.be/studielicht/node/93/>

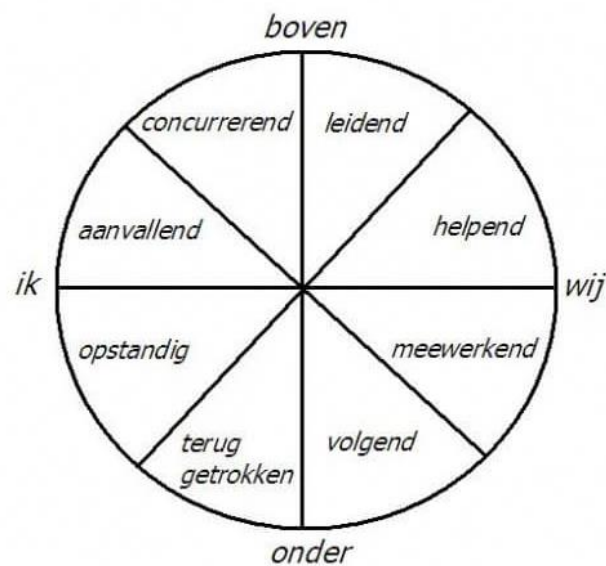
Om te reflecteren over je relatie met anderen kan je volgende modellen inzetten:

Axenroos

Bron: <https://sites.google.com/site/deaxenroos/home>

Roos van Leary

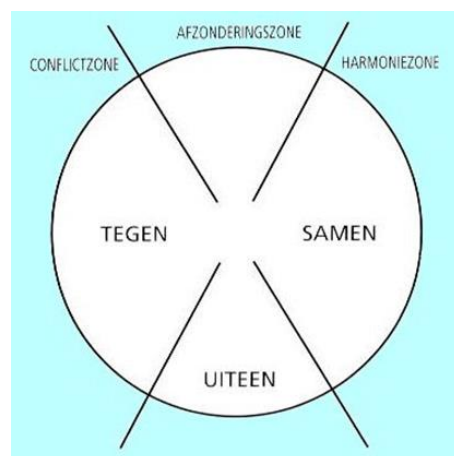
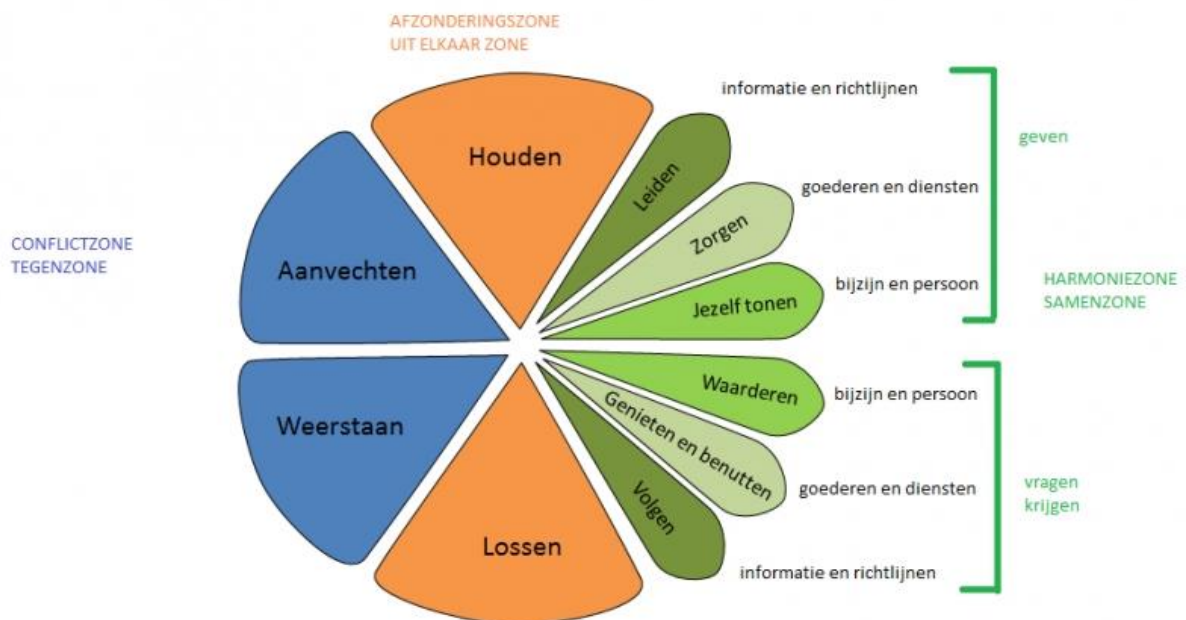
Bron: <https://mens-en-samenleving.infonu.nl/communicatie/32143-werken-met-de-roos-van-leary.html>

De Relatiewijzer

De relatiewijzer is een kader om gedrag en sociale interactie te duiden

Enkele aandachtspunten:

- Een sociaal competent iemand kan elke relatiewijze op het gepaste moment innemen.
- De relatiewijzen zijn 2 aan 2 complementair.
- Elke relatiewijze kan constructief, maar ook destructief worden ingenomen.
- Verandering roept weerstand op.
- Verschillende stappen:
 - o elke relatiewijze leren kennen = actief doen;
 - o een complementariteit en het samenspel van de relatiewijzen zien en begrijpen en zo gedrag leren voorspellen en begrijpen;
 - o het effect van een bepaalde relatiewijze leren inschatten.
 - o elke actie zorgt voor interactie en voor dynamiek: hier bewust mee omgaan.

Bron: nascholing VVKSO - 'Relatiewijzer voor leraren(teams)' – Els Herbots

STARR-methodiek zelfreflectie

STARR & zelfreflectie

Situatie

Concrete relevante situatie: Wie, wat, waar?(feiten en omstandigheden)

Taak

Wat was je doel? Wat wilde je bereiken? Waar wilde je heen in de situatie? Welke opdracht had je jezelf gegeven?

Acties

Wat deed je daarvoor in deze situatie? Wat waren de reacties? Waarom? Hoe reageerde jij toen? Wat weerhield je ervan? Hoe voelde jij je toen? Wat deden de anderen en waarom?

Resultaat

Wat was het resultaat van je aanpak? In hoeverre heeft het effect opgeleverd? Ben je geslaagd in je opzet?

Reflectie

Wat heb je geleerd uit deze situatie? Wat zou je nu wellicht anders doen en waarom?